

Jens A. Christiansens tale ved De danske Årsmøder i Sydslesvig

Taler

Jens A. Christiansen
Fhv. generalsekretær for
Sydslesvigsk Forening

Dato

30. maj 2026

Sted

Oksevejens Skole, Sporskifte,
Flensborg

1

Der mangler noget...

5

Skulle jeg vælge det vigtigste politisk ord eller begreb fra de seneste fem år, ville jeg foreslå ”selvbestemmelsesret”.

10

Tidens aktuelle geo- og sikkerhedspolitiske udfordringer med krigen i Ukraine på femte år og den amerikanske præsidents utilstedelige opførsel og trusler mod Kongeriget og Grønland, kaster et særligt aktuelt lys over folkenes selvbestemmelsesret – det vil sige retten til selv at bestemme, hvor man nationalt, kulturelt og politisk hører til.

15

At den internationale orden og demokratiet er under pres berører os alle, og ofte afføder det en særlig truende undertrykkelse af mindretal og folkeslag.

Vi i Sydslesvig ved, hvilken betydning selvbestemmelsesretten har for frihed til at være dansksindet, det vil sige *nogen*.

20

Årsmødets motto ”Frihed til at være nogen” er således relevant, men kun halvvejs, såvel historisk som i forhold til det danske mindretals fællesskabsforståelse. For hvis man sætter fokus på *nogen*, altså den personlige bekendelse til dansk nationalitet og kultur uden samtidig at tale om *noget* – det vil sige at indgå i vores danske fællesskab, rammer man ikke mindretallets egentlige væsen eller koordinatsystem. *Nogen* og *noget* er hinandens forudsætning. Et fællesskab eller samfund bygger på, at mennesker – altså *nogen* – med samme kulturelle og værdimæssige ståsted finder sammen om at danne et kulturelt og socialt fællesskab – *noget*. Fx en nation eller et mindretal.

30 2020 markerede vi sammen med vore landsmænd 100-året for
Genforeningen, dog fokuserede vi, der ikke kom med hjem, særligt på
betydningen af folkenes selvbestemmelsesret i det dansktyske grænseland og de
seneste 70 års virke for et fredeligt samliv mellem dansk og tysk uden kulturel
ensretning.

35 I grænselandet har vi lært, at forskellige sprog og kulturer kan berige hinanden,
men at mindretallene samtidig har retten til at holde fast i deres nationale og
kulturelle identitet. Og det har gennem generationer kostet vilje, vedholdende
engagement og ofte selvopofrelse i respekt for *nogen* og i respekt for *noget*.

40 Grænselandet har fundet melodien, som Dronning Margrethe udtrykte det i
forbindelse med sit besøg i Sydslesvig 2019. Uden at opgive vores danske
slesvigske ståsted, og, kunne man tilføje, vores særlige slesvigske eller sønderjyske
kulturarv.

45 Folkenes selvbestemmelsesret var nøglen til denne udvikling. Men denne ret kan
også manipuleres i en retning, hvor det ikke længere har noget som helst med
demokrati at gøre. Ruslands angrebskrig i Ukraine har vist, hvordan
mindretalsforhold nemt kan blive taget som gidsel i en kynisk magthavers
50 imperialistiske vildfarelser.

Mindretalspolitik er fredspolitik – ikke angrebspolitik!

55 Europas nationalgrænser efter 1945 skal ikke kunne flyttes gennem invasion og
krig. Det blev ikke mindst bekræftet i OSCE's Helsinki-aftale fra 1975.

Vi dansksindede er integrerede i det tyske samfund - men vi er ikke assimilerede.
Det unikke ved vort grænseland er jo netop, at ligegyldigt om du er dansk, tysk
eller frisisk, er alle enige om at ville hinanden uden at opgive sig selv og egen ret.

60 Det danske er et mål i sig selv. Det er nu engang mindretallets eksistentielle
grundvilkår og udgangspunkt. Det er dét kompas, vi også fremover bør navigere
efter midt i grænselandets kulturelle mangfoldighed. Det handler ikke om at
stimulere en dansk-tysk ensretning. Hverken syd eller nord for grænsen. For
65 mindretallet ville den ensretning være en kulturel, historisk og politisk
falliterklæring og underminere det danske arbejde i Sydslesvig med risiko for
spørgsmålstegn ved den gældende folkeretlige beskyttelse, mindretallet nyder i

dag.

70

At dyrke og fremme med Grundtvigs udtryk *forkærligheden* til dansk sprog, kultur, historie og værdifællesskab er mindretallets ideal og formål.

75

Det danske ben bør bære mere end det tyske. Ellers giver det ikke mening at være dansk mindretal. Det tyske skal nok klare sig.

80

Det danske mindretals kulturelle integritet samt hjemstavnsret er primært beskyttet og sikret af København-Bonn erklæringerne. Erklæringerne fra 1955 sikrer sydslesvigerne frihed til at være danske i Tyskland og sætter rammerne for at organisere sig som et fællesskab, som et mindretalssamfund med folkelig, kulturel og politisk selvbestemmelse og uhindret forbindelse til sit moderland. Bekendelsen er fri, ”Däne ist, wer Däne sein will”, som det er formuleret i Bonnerklæringen.

85

Dertil kommer Europarådets folkeretlige mindretalsbeskyttelse.

90

Som et historisk hjemmehørende mindretal har vi derved ret til at danne en vis kulturel front eller afgræsning for at kunne bevare vores sprog, vores kultur og identitet. Denne ret skal ikke blot håndhæves politisk, men også plejes og omsættes i hverdagen. Det gør vi gennem vores mange foreninger og institutioner.

95

Og ikke mindst mindretallets skolevæsen og dagtilbud, som andre nationale mindretal misunder os, spiller en afgørende dannelsespolitisk rolle for at kunne bevare og fremtidssikre mindretallets danske selvforståelse.

100

Derfor ville det være nærliggende at overveje seriøst, om tiden ikke er kommet til, at mindretallet i højere grad tager et overordnet politisk ansvar for sit uddannelsessystem og forholder sig mindretalspolitisk til Skoleforeningens aktuelle økonomiske krise og fremtid. Som mindretallets mindretalspolitisk ledende foreninger burde navnlig Sydslesvigsk Forening og SSW træde i karakter. Det er mindretallet og de kommende generationer, det gælder. Der er mere på spil end som så.

105

Skoler, dagtilbud, kulturforeninger og -institutioner er mindretallets infrastruktur. Uden dette fundament risikerer vi en sproglig og identitetsmæssig

forkalkning.

110 Det er væsentligt løbende at føre en ærlig og ansvarlig værdi- og dannelsesdebat for at fremtidssikre Sydslesvig. Ikke mindst er det vigtigt med en løbende dialog med kommende generationer om Sydslesvigs danske fortælling, mindretallets dna og fornyelse af fællesskabet, så de bliver i stand til at kunne reflektere over sig selv og deres relation til dansk sprog, kultur, historie og fællesskabet.

115

For fremtidssikring skal der til. Det kræver dog vilje til fornyelse med øje for og viden om den national- og kulturhistoriske surdej, danskheden i Sydslesvig udspringer af.

120 Mindretallet er rundet af 1800-tallets nationale og folkelige bevægelser. Vi er en del af det danske folkefællesskab, sådan som Grundtvig har beskrevet det. Han forbandt menneskeånd med folkeånd – *nogen med noget* – og skabte rammerne for at forstå sig selv forankret i det sprog, den historie og den kultur, man som individ er eller vælger at være en del af.

125

Og det er, som Grundtvig siger, *forkærligheden* til det danske, det handler om. Det er ikke ensbetydende med, at det danske mindretal er en isoleret ø, der ikke er en del af verden. At være national bevidst er ikke det samme som at dyrke tidens venstre- eller højrenationalisme, hvor afgrænsning hviler på at nægte andre kulturer og folkeslag deres menneske- og folkeret.

130

Det danske mindretal skal også fremover være åben: Däne ist, wer Däne sein will. Og er man frit trådt ind over dørtærsklen, må bekendelsen til vores sprog og mindretallets danske selvforståelse være uomgængelig – i respekt for *nogen, der er fælles om noget*.

135

Kilde

Manuskript taget fra syfo.de og udgivet af Danske Taler

140

Kildetype

Dokumentation på online medie

Tags

Festtale

URI

145

<https://www.dansketaler.dk/tale/jens-a-christiansens-tale-ved-de-danske-arsmoder-i-sydslesvig-2026>